

แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม - เรายังเดินหลงทางกันอยู่อีกหรือเปล่า

ในช่วงเวลาเพียงจากวันที่ 10 ถึง 18 กรกฎาคมที่ผ่านมา ผมได้รับการขอร้องให้ไปบรรยายบ้าง ร่วมอภิปรายบ้าง เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมถึง 3 ครั้ง จากเชียงใหม่ลงไปยังภาคใหญ่ แล้วย้อนกลับมาที่ พัทธยา ทั้ง ๆ ที่ในความรู้สึกส่วนตัวคิดว่า การพูดไม่ได้ทำให้เข้าถึงรากฐานจริงของคน หากผู้ฟังขาดความพร้อมรับได้ลึกซึ้งถึง แต่เมื่อถูกขอร้องก็เชื่อว่า คงพอรับได้ไม่มากนักน้อย

พอกลับถึงบ้านที่กรุงเทพฯ. เมื่อเย็นวันอาทิตย์ที่ 19 กรกฎาคม คำวันนั้นเองก็ได้รับชมข่าวจากสถานีโทรทัศน์หนึ่ง ในหัวข้อเรื่องที่น่าสนใจมากเป็นพิเศษคือ มีการนำบุคคลระดับบริหารจากกรมงานราชการ ไปชมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถึงนครลอนดอน ประเทศอังกฤษ และเมื่อได้ชมภาพประกอบข่าวก็พบว่า ไปกันเป็นกลุ่มใหญ่ ก่อนจะกล่าวว่า เป็นการสูญเสียเงินทอง ของประชาชน หรือหากต่างชาติออกให้ ก็จะไม่ถนัดนัก หากการไปนั้นได้รับผลจริงจริง จึงไม่ควรเน้นมองกันที่เงิน และแหมมองที่เวลาซึ่งต้องสูญเสียไป

เหตุที่ทำให้สะอึกใจก็เพราะ เกิดคำถามขึ้นมาทันทีว่า "ผู้มีอำนาจจัดการให้ไปกันนั้น รู้เรื่องเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์อยู่กับวิถีชีวิตมนุษย์ชัดเจนแค่ไหน" เนื่องจากภาพและข่าวนี้ทำให้รู้สึกไม่คิดว่า มันเป็นแนวคิดที่ขัดกันกับสังขารพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมชัดเจนมาก ๆ เพราะสะท้อนให้เห็นว่ากำลังเน้นไปเล่นกันที่ปลายโครงสร้างแทนการเน้นที่รากฐานจริง แต่แล้วก็คิดขึ้นได้และโทษตัวเองที่ลืมไปสนิทว่า บ้านนี้เมืองนี้เขาคงอยู่ที่อิทธิพลวัตถุ ทำให้มอง เห็นปัญหาที่กันได้แต่เพียงปลายเหตุ ไม่เช่นนั้นแล้ว เรื่องทำนองนี้นคงไม่เกิดขึ้นแน่

หากมอง เห็นโครงสร้างจริงของปัญหาได้ทั้งหมดและ เห็นได้ถึงระบบด้วย น่าจะมีความคิดที่มุ่งแก้ไข โดย "นำบุคคลผู้มีหน้าที่รับผิดชอบบริหารระดับสูง ลงไปใช้ชีวิตคลุกคลีสัมผัสกับวิถีชีวิตจริงของคนไทยซึ่ง เป็นชาวบ้านที่ยังยากไร้อย่างจริงจังและต่อเนื่องกัน เพื่อฟื้นฟูรากฐานท้องถิ่นให้มั่นคงสู่สภาพปกติ แล้วค่อยนำไปชมไปศึกษาภายนอกท้องถิ่น" น่าจะช่วยให้วิถีทางแก้ปัญหาได้ผลจริงจัง "เพราะปัญหาจริงของสิ่งแวดล้อม มันเกิดจากภาวะสูญเสียรากฐานตนเองของคนท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญที่สุด" ยิ่งคนไทยที่ขึ้นไปมีอำนาจยิ่งควรได้รับการเพ่ง เล็งให้ความสำคัญมากที่สุด

ฉันเอง ที่พอได้ชมข่าวโทรทัศน์ปรากฏออกมาว่า มีการข้ามไปชมไปศึกษากันในเมืองฝรั่งต่างชาติ แต่ไม่เคยมีข่าวออกมาให้เห็นแต่ก่อน ๆ. เลยว่า มีการเน้นนำผู้บริหารลงไปใช้ชีวิตสัมผัสคลุกคลีอย่างจริงจังและต่อเนื่อง กับบรรยากาศซึ่งเป็นพื้นฐานจริงของชีวิตไทย ที่ยังคงยึดติดกับพื้นแผ่นดินไทย วัฒนธรรมที่ลึกซึ้งของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เป็นชีวิตคนไทยระดับล่าง ยิ่งเห็นผู้บริหารลงเองด้วยจิตสำนึกยิ่งถือว่า เป็นจุดเริ่มที่แท้จริงของการแก้ไขสิ่งแวดล้อม

หากไม่เอาแต่เน้นวิถีทางที่มุ่งไปข้างหน้าด้านเดียวโดย เชื่อว่าการก้าวไปสู่ความเจริญ แต่รู้จักหวนกลับมาทบทวนได้ ย่อมรู้ว่า "ไม่เป็นเพราะเราเอาชีวิตไทยไปสัมผัสบรรยากาศเมืองฝรั่งในขณะที่รากฐานจริงยังมีภูมิคุ้มกันตนเองไม่เพียงพอออกหรือ ที่ทำให้สิ่งแวดล้อมซึ่งมีพื้นฐานอยู่กับท้องถิ่นต้องถูกทำลายลงจนป็นนี้" ชาวที่ปรากฏว่ามีการนำบุคคลผู้บริหารไปศึกษาชมการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศ ในสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน จริง ๆ แล้วก็คือกระแสดั่งเก่า ที่ซ้ำเติมการสร้างปัญหาให้มันมากขึ้นมากกว่า

ซึ่งคนที่ยังมีรากฐานความคิดยังลงถึงท้องถิ่นตนเองหลงเหลืออยู่ โดยไม่ตกลงไปสู่วังวนปัญหาที่เป็นมาแล้ว
เท่านั้น จะพึงรู้ได้ถึงสิ่งซึ่ง เป็นความจริง

ผมต้องขอโทษด้วย หากข้อเขียนนี้มันไปกระทบใครต่อใครเข้า แต่ขอบอกตรง ๆ ว่า ตนเอง
ไม่มีเจตนากับบุคคลไม่ว่าใครทั้งสิ้น หากมุ่งเน้นอยู่ที่ปัญหาบ้านเมืองซึ่งถือเป็นของไทยทุกคน รวมถึงผมด้วย
เท่านั้น ส่วนใครจะคิดเป็นส่วนตัวกับผมก็คงเป็นเรื่องของคนนั้น และก็ไม่ติติใจว่าใครจะมองปัญหาแล้ว
ต้องมาคิดอย่างผม แต่ก็เชื่อว่าเมื่อปัญหามันรุนแรงขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่วันนี้ก็วันหน้า และไม่เร็วก็ช้าย่อมจะ
รู้ได้กว้างขวางมากขึ้น และการรู้ได้เข้าถึงได้จริง จำเป็นต้องเกิดจากจิตสำนึกของตนเอง เท่านั้น

ในขั้นนี้เพียงขอฝากไว้เป็นแนวทางว่า การแก้ปัญหาลี้กแวกล้อมสูญเสีย ต้องมุ่งแก้ที่คน และเน้น
การนำลงปฏิบัติจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มุ่งกลุ่มบุคคลซึ่งถืออำนาจบริหารทุกระดับ ให้ชีวิตเกิดขึ้นคึกคักของ
ท้องถิ่นตนเอง เพื่อเกิดความรู้สึกที่ลึกซึ้งมากขึ้นเป็นหลักสำคัญที่สุด แล้วทุกสิ่งทุกอย่างจะค่อย ๆ ติได้ด้วย
ตัวของมันเอง.

ระพี สาคริก

20 กรกฎาคม 2535

เรียน บ.ก. น.ส.พ.มติชน